

УДК 338.48 (100)

Музиченко А. Г.,

к.е.н., доцент, кафедра економіки та менеджменту,
Київський національний університет культури і мистецтва, м. Київ

СУЧАСНИЙ СТАН МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статті наголошується, що на сучасному ринку комерційних послуг міжнародні туристські послуги займають одну з лідируючих позицій, поступаючи лише транспортним, а за обсягом прибутків випереджає такі галузі, як автомобілебудування і хімічна промисловість. Проаналізовано статистичні показники міжнародних туристських прибуттів за останні роки і виділені основні тенденції розвитку міжнародного туризму на сучасному етапі. Розглянуто напрями подальшого розвитку міжнародного туризму в умовах економічної глобалізації і нестабільності фінансових ринків. Визначено, що в десятку туристичних лідерів входять такі країни: Швейцарія, Німеччина, Австрія, Іспанія, Велика Британія, США, Франція, Канада, Швеція та Сінгапур. Європа залишиться лідером на світовому ринку туризму й надалі. Необхідно зазначити, що існує чіткий зв'язок між тенденцією розвитку туризму, загальним економічним розвитком і особистими доходами громадян. Туристський ринок дуже чутливий до змін в економіці.

Ключові слова: туризм, міжнародний туризм, туристична подорож, в'їзний туризм, виїзний туризм, глобалізація, економічний розвиток, економічна криза, ринок, комерційні послуги.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Музыченко А. Г.

В статье отмечается, что на современном рынке коммерческих услуг международные туристические услуги занимают одну из лидирующих позиций, уступая лишь транспортным, а по объему доходов опережают такие отрасли, как автомобилестроение и химическая промышленность. Проанализированы статистические показатели международных туристских прибытий за последние годы и выделены основные тенденции развития международного туризма на современном этапе. Рассмотрены направления дальнейшего развития международного туризма в условиях экономической глобализации и нестабильности финансовых рынков. Определено, что в десятку туристических лидеров входят следующие страны: Швейцария, Германия, Австрия, Испания, Великобритания, США, Франция, Канада, Швеция и Сингапур. Европа останется лидером на мировом рынке туризма и в

дальнейшем. Необходимо отметить, что существует четкая связь между тенденцией развития туризма, общим экономическим развитием и личными доходами граждан. Туристский рынок очень чувствителен к изменениям в экономике.

Ключевые слова: туризм, международный туризм, туристическое путешествие, въездной туризм, выездной туризм, глобализация, экономическое развитие, экономический кризис, рынок, коммерческие услуги.

THE PRESENT STATE OF THE INTERNATIONAL TOURISM IN THE GLOBALIZATION CONDITIONS

Muzychenko A.

It is pointed in the article, that at the modern market of commercial services international tourist services occupy one of leading positions. By the rates of development tourism yields only to transportations, by the volume of profits passes ahead of such industries, as motor and chemical industries. Statistical indexes of international tourist departures of last few years were analyzed and basic development trends of international tourism were distinguished at the modern period. Directions of further development of international tourism are considered in the conditions of economic globalization and instability of financial markets. In spite of economic instability, trends of international tourism development carry out positive character. Growing interest of tourists to other culture, advertisement, availability of information assist for appearance of new types of tourism. It is determined that next countries are included in top ten of tourist leaders: Switzerland, Germany, Austria, Spain, Great Britain, USA, France, Canada, Sweden and Singapore. Europe is still the leader at the tourist market. It is necessary to mark that clear connection exists between the development trend of tourism, general economic development and personal incomes of citizens. The touristic market is very sensible to the changes in the economy.

Keywords: tourism, international tourism, tourist travel, inbound tourism, outbound tourism, globalization, economic development, the economic crisis, market, commercial services.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день розвиток сфери туризму і подорожей є однією з найбільш значних, постійних і довгострокових тенденцій, яка має великий вплив на розвиток світового господарства, світової економіки в цілому, а також економіку окремо взятих країн і регіонів. Туризм перетворився на самостійну галузь національної економіки, діяльність якої спрямована на задоволення специфічних потреб населення. Основними завданнями суб'єктів міжнародного туристичного бізнесу стають створення конкурентних переваг, формування стабільної клієнтської бази, пошук та створення нових шляхів розвитку, постійне оновлення власної політики з урахуванням динаміки розвитку туристичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Неухильне зростання впливу туризму як на світову економіку в цілому, так і на економіку окремих країн і регіонів є однією з найбільш значних, постійних і довгострокових тенденцій, які супроводжують формування та розвиток світового господарства. Критерії привабливості міжнародних туристських регіонів досліджують такі вчені: Абазова К.[8], Абдуразакова Я. [4], Бикова Є. [5], Гунзікер В., Крапф К., Нордін С., Сакун Л. [7], Файнін А. [3] та ін.

Мета статті. Комплексний аналіз міжнародної туристської індустрії, виявлення конкурентоспроможності країн в сфері туристичних послуг і подорожей, визначення позиції країн у рейтингу за Індексом конкурентоспроможності в туризмі.

Основні результати дослідження. У сучасній економіці туризм є однією з важливих сфер, оскільки туризм - це, в першу чергу прибуток, робочі місця, а також, стимул для розвитку всіх регіонів країни. У 2013 році був представлений рейтинг конкурентоспроможності країн світу у сфері туризму і подорожей за версією Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), згідно з яким в десятку лідерів увійшли Швейцарія, Німеччина, Австрія, Іспанія, Велика Британія, США, Франція, Канада, Швеція та Сінгапур. Було проведено аналіз індексу конкурентоспроможності 140 країн за рівнем розвитку туризму на підставі порівняння різних даних, у тому числі туристсько-рекреаційних ресурсів, туристської інфраструктури тощо (табл. 1).

Таблиця 1. Структура індексу конкурентоспроможності країн за рівнем розвитку туризму

Індекс конкурентоспроможності країн за рівнем розвитку туризму		
Субіндекс А: Базові компоненти індексу конкурентоспроможності	Субіндекс В: Інфраструктура і бізнес-середовище сфери туризму	Субіндекс С: Людські, природні і культурні ресурси туризму
Законодавство в сфері туризму	Інфраструктура повітряного транспорту	Людські ресурси
Стан і охорона навколишнього середовища	Інфраструктура наземного транспорту	Рівень відкритості для міжнародного туризму
Рівень безпеки туристів	Інфраструктура туризму	Природні ресурси
Рівень охорони здоров'я	Інфраструктура ІКТ	Культурні ресурси
Пріоритетність галузі туризму	Цінова конкурентоспроможність туристичної індустрії	Зміна клімату

Джерело: складено за [1].

Всього за даними Всесвітньої туристської організації, кількість міжнародних туристських прибуттів в 2012 році зроста порівняно з 2011 роком на 4%, склавши 1,035 млрд. осіб, в 2013 році даний показник збільшився ще на 52 млн., до 1,087 млрд. осіб, що

перевищило прогноз експертів ЮНВТО. Слід зазначити, що це зростання відбулося на тлі загальної складної економічної ситуації у світі.

Незмінною позитивною динамікою відрізняються і показники світових доходів від міжнародного туризму, які в 2013 році досягли 1159 млрд. дол. Темпи зростання міжнародних туристичних прибуттів і доходів в 2013 р були на рівні 5%, що перевищило прогнозні показники [1].

При цьому, незважаючи на те, що лідируючими напрямками на світовому туристичному ринку як і раніше є Франція, США і Китай, за підсумками 2013 року рекордсменами за зростанням туристського інтересу стали зовсім інші країни, а саме країни Азії.

Однак не всі регіони світу розвиваються однаково. Згідно з прогнозами ЮНВТО до 2020 року Європа залишиться лідером на світовому ринку туризму. Азіатсько-Тихоокеанський регіон (АТР), який вже вийшов на друге місце, збереже його за собою, а замикати трійку лідерів буде Америка, яка перемістилася на щабель нижче в результаті бурхливого розвитку АТР. Цей регіон буде розвиватися найвищими темпами, і до 2020 року його сумарна частка в міжнародному туристичному бізнесі по кількості прибуттів перевищить 30%. Приріст туристів відбудеться за рахунок прибуттів в країни Східної Азії (в першу чергу в Китай). Прогноз найбільш популярних туристських напрямків в 2020 році представлений в таблиці, але важливо враховувати, що ситуація швидко змінюється (табл. 2).

Таблиця 2. Прогноз розвитку туризму в світі до 2020 року

№	Країна	Кількість туристичних прибуттів, млн. осіб	Частка на світовому туристичному ринку, %	Динаміка зростання за 1995-2020рр., %
1	Китай	137,1	8,6	8,0
2	США	102,4	6,4	3,5
3	Франція	93,3	5,8	1,8
4	Іспанія	71,0	4,4	2,4
5	Гонконг	59,3	3,7	7,3
6	Італія	52,9	3,3	2,2
7	Велика Британія	52,8	3,3	3,0
8	Мексика	48,9	3,1	3,6
9	Росія	47,1	2,9	6,7
10	Чехія	44,0	2,7	4,0
Сума	х	708,8	44,2	х

Джерело: [2]

Успіх Європи пояснюється наступними факторами: суттєвий сегмент населення має значні реальні доходи; більша частина населення деяких європейських країн, наприклад,

Німеччини, Франції, Великобританії, віддають перевагу відпустці за кордоном, але не дуже далеко від своєї країни; наявність безлічі культурно-історичних пам'яток, створених природою і людиною; попит на міжнародні подорожі задовольняється розгалуженою індустрією туризму і необхідною інфраструктурою [4].

Деякі з цих факторів властиві й Північній Америці. Велика частина туристів із США і Канади також воліє подорожувати в своєму регіоні. Однак значна частина населення цих країн все ж проводить свою щорічну відпустку у віддалених регіонах земної кулі.

Світова туристична галузь постійно розвивається під впливом глобалізації незважаючи на економічну кризу (табл. 3).

Таблиця 3. Основні економічні показники розвитку міжнародного туризму

Показники	2012 рік	2013 рік
Внесок галузі у світовій ВВП	2056 млрд. дол.	зростання на 4,5%
Кількість осіб, зайнятих у галузі	101 млн. осіб	зростання на 2%
Світові доходи від туризму	1243 млрд. дол.	зростання на 3,5%
Інвестиції в галузь (4,7% від загального обсягу світових інвестицій)	765 млрд. дол.	зростання на 4,2%

Джерело: [3].

У 2012 році та в першому півріччі 2013-го посилюються інтеграційні процеси в транспортній сфері які вплинуть на туристичну галузь. В основному ці процеси відбувалися у вигляді придбання акцій найбільших компаній. Так Etihad (національна авіакомпанія ОАЕ) придбала 29% акцій Air Berlin, Air Asia має 20% частку в Malaysian Airlines, Qatar має 35% в Cargolux, і Дельта (Авіакомпанія США) нещодавно придбала 49% Virgin Atlantic. На початку 2013 року American Airlines і US Airways підписали історичну угоду про злиття і створення найбільшої в світі авіакомпанії. Данні тенденції сприятимуть подальшому розвитку міжнародного туризму [6].

Необхідно зазначити, що існує чіткий зв'язок між тенденцією розвитку туризму, загальним економічним розвитком і особистими доходами громадян. Туристський ринок дуже чутливий до змін в економіці. При стабільності цін зростання повного реального особистого споживання на 1% веде до зупинки витрат на туризм; при зростанні особистого споживання на 2,5% витрати на туризм збільшуються на 4%, а зростання особистого споживання на 5% збільшує витрати на туризм на 10%. При реальному особистому споживанні нижче 1% в туризмі спостерігається спад. Але в кожній конкретній країні як джерело туризму реакція на зміни в економіці проявляється по-своєму і може істотно відрізнитися від середнього показника [5;7].

Україна займає перші позиції в рейтингах міст, які провідні експерти пропонують відвідати. Серед українських міст Київ в 2012 році знаходився на 1-му місці в Європі та 3-м у світі, Львів - 2-е місце в Європі. Крим, за версією журналу National Geographic, зайняв 1-е місце в світі в рейтингу "20 міст, які потрібно побачити в 2013 році". Згідно з рейтингом Всесвітньої ради з туризму та подорожей, внесок туризму у ВВП України в 2012 році склав 3,6 млрд. дол. (або 2,2% від ВВП), завдяки цьому Україна посіла 60-е місце в світовому рейтингу за вкладом туризму у ВВП [3].

У 2013 році громадяни України витратили на подорожі за кордон на 15% більше, ніж в 2012 році. Якщо в 2010 році витрати українців на виїзний туризм становили 3,8 млрд. дол., у 2011 році - 4,5 млрд. дол., то в 2013 році ця цифра досягла майже 6 млрд. дол. За даними Держкомстату, якщо в 2007 році з України виїхали 0,3 млн. туристів, в 2010 році - 1,2 млн., то в 2012-му - вже 1,9 млн., а в 2013-му - 2,5 млн. Починаючи з 2014 року відбувається зниження кількості туристів, які виїжджали за межі України [3;8]. На зниження попиту впливають кілька факторів:

По-перше, це криза неплатежів - багато українських компаній зараз не можуть забезпечити постійну та безперебійну виплату заробітної плати своїм співробітникам.

По-друге, це бойкотування громадянами України товарів і послуг, що надаються російськими компаніями. Протягом останніх двох-трьох років спостерігається експансія російських туроператорів на вітчизняний ринок, вони пропонують продукт, аналогічний продукту українських туроператорів, але за значно нижчою ціною.

По-третє, неспроможність українських туроператорів, яким раніше довіряли наші співвітчизники.

Висновок. Таким чином, тенденції розвитку міжнародного туризму носять позитивний характер. Зростаючий інтерес туристів до іншої культури, велика кількість реклами, доступність інформації сприяють збільшенню можливостей спілкування між народами, що дозволяє людям краще розуміти один одного. Основними тенденціями розвитку міжнародного туризму під впливом глобалізації є:

- нерівномірність розвитку в різних регіонах світу;
- збільшення кількості подорожуючих по світу;
- лідером у міжнародному туристичному бізнесі залишається Європа.

Туризм - це високоприбуткова і галузь світової економіки, що динамічно розвивається. У 2013 році кількість міжнародних туристичних прибуттів перевищило 1 млрд. осіб, доходи від міжнародного туризму склали 1,3 трлн. дол.

Необхідно зазначити, що країни світу мають різний рівень конкурентоспроможності в сфері туризму і подорожей. Найсильніші й міцні позиції - у країн Європи, а також Північної Америки, але в останні роки дуже швидкими темпами розвивається туристична галузь в країнах Азії, Латинської Америки та Африки.

1. UNWTO Tourism highlights [Electronic resource] / 2014 edition. – Resource Locator: http://dtxtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_highlights14_en_hr_0.pdf
2. Tourism 2020 Vision: Vol. 7. Global forecasts and profiles of market segments. 2001 [Electronic resource]. – Resource Locator: <https://pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1243/1243-1.pdf>
3. Файнин А. Украинский туризм в 2014 году: стагнация или санация? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://delo.ua/lifestyle/ukrainskij-turizm-v-2014-stagnacija-ili-sanacija-236791/?supdated_new=1446043475
4. Абдуразакова Я. М. Современный международный туризм: тенденции и перспективы / Я. М. Абдуразакова // Вестник АГТУ. Серия «Экономика». – 2010. - № 2.
5. Экономика и организация туризма: международный туризм / под ред. Ю.В. Забаева, И.А. Рябовой, Е.Л. Драчевой. - М.: КноРус, 2010.
6. Быркова Е. Рынок международного туризма: основные тенденции 2013 года [Электронный ресурс] / Е. Быркова. – Режим доступа: <http://www.metronews.ru/novosti-partnerov10/osnovnye-tendencii-rynka-mezhdunarodnogo-turizma-v-2013-godu/Tpomkk---ul7DkEiMQPsg/>
7. Сакун Л. В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: [монография] / Л. В. Сакун. - К.: МАУП, 2004.
8. Абазова К. Р. Анализ и прогноз развития международного туризма / К. Р. Абазова // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2011. – № 6.